

**KULTURA
IDENTITET
DRUŠTVO**

europski realiteti

KULTURA, IDENTITET, DRUŠTVO – EUROPSKI REALITETI

Zbornik radova I. međunarodnog interdisciplinarnog znanstvenog skupa
(Osijek, 20. – 21. ožujka 2013.)

Sunakladnici

Odjel za kulturologiju
Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu

Za nakladnike

izv. prof. dr. sc. Jasmina Lovrinčević
Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

prof. dr. sc. Vlado Šakić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu

Uredništvo

Miljenko Brekalo, Angelina Banović-Markovska, Mate Buntić,
Snježana Čolić, Maja Jakimovska-Tošić, Zlatko Kramarić, Ivica Musić,
Krystyna Pieniążek-Marković, Sanja Špoljar Vržina, Ivana Žužul

Recenzenti

Jadranka Grbić, Marina Protrka Štimec, Vesna Mojsova Čepiševska

ISBN 978-953-6931-69-9 (Odjel za kulturologiju)
978-953-7964-18-4 (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne Knjižnice Osijek pod brojem 131225051

Zbornik je tiskan uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

KULTURA, IDENTITET, DRUŠTVO – EUROPSKI REALITETI

ZBORNİK RADOVA
I. međunarodnog interdisciplinarnog znanstvenog skupa
(Osijek, 20. – 21. ožujka 2013.)

Odjel za kulturologiju – Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Osijek – Zagreb, 2014.

SADRŽAJ

<i>Predgovor</i>	11
Louise L. Lambrichs <i>Što znači biti subjekt, i građanin, u povijesti? Susret sa stvarnim</i>	15
Jasna Omejec <i>European Legal Standards in Transitional Democracy</i>	25
Bogusław Zielinski <i>Hrvatska u poljskome javnom diskursu (između Daytonu i ulaska u Europsku uniju)</i>	51
Snježana Čolić i Sanja Špoljar-Vržina <i>Neki modernistički i postmodernistički pristupi identitetu: razlike i prijepori</i>	64
Zlatko Kramarić <i>Identitet i trauma (političko-kulturni značaj 1971. na formiranje hrvatskog identiteta)</i>	78
Maja Jakimovska-Toshich i Ana Martinoska <i>Aleksandar Veliki: povijesni heroj, nacionalistički mit ili gej-ikona?</i>	95
Cvjetko Milanja <i>Europski i hrvatski identitet – dva različita i/ili slična identiteta</i>	108
Angelina Banović Markovska <i>Od tranzicije do globalizacije: politički (ne)identitet(i) Europe</i>	115
Ivan Rogić <i>Modernost i nacionalno sjećanje</i>	122
Sonja Stojmenska-Elzeser <i>An Enigmatic Concept of European Identity</i>	153
Domagoj Sajter <i>Privacy, Identity, and the Perils of a Cashless Society</i>	160
Miljenko Brekalo <i>Hrvatski monetarni suverenitet 1991.–2015.</i>	171

Branko Matić, Marija Mihaljević i Maja Haršanji <i>Novac i kulturni identitet Hrvatske</i>	183
Igor Gajin <i>Spornost identiteta kao (ne)profitabilne kategorije</i>	197
Anna Piotrowicz <i>Internacionalizacija i regionalne posebnosti u suvremenom poljskom jeziku</i>	209
Artur Stęplewski <i>Evropska plemena. Potraga za jezicima malih zajednica</i>	217
Miljenko Brekalo i Mile Lasić <i>Konstrukcije “multi-kulti” identiteta Europske unije – pogled iz Bosne i Hercegovine</i>	225
Sandra Cvikić i Dražen Živić <i>Social Construction, Deconstructed Reality and Demography of the Croatian European Integration Process</i>	245
Mateo Žanić <i>Društveni okviri obilježavanja. Vukovarska bitka i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. godine</i>	262
Sanja Špoljar Vržina, Snježana Čolić i Ivica Šola <i>Forced Europeanization, Epistemic Violence, and Democratic Deficit</i>	278
Krystyna Pieniążek-Marković <i>Od lokalnog preko iznadnacionalnog do ničije zemlje. Prostor i identitet u suvremenom hrvatskom pjesništvu na primjenu poezije Delimira Rešickoga</i>	291
Kristina Peternai Andrić, Zvonimir Glavaš <i>Identitet i narativna empatija. Koncept Suzanne Keen</i>	306
Tvrtko Vuković <i>Naša zazorna drugost. Čudaci u književnosti hrvatske moderne i rađanje hrvatske građanske kulture</i>	319
Đurđica Čilić Škeljo <i>Gej kao klaun. Politička i etička potentnost romana “Lubiewo” Michała Witkowskog</i>	329
Ivana Žužul <i>“Rađanje” očeva nacije. Samoprepoznavanje kao praksa oblikovanja nacionalnog identiteta</i>	338
Luka Alebić i Gordana Lesinger <i>Identitet javnih servisa od komunizma do demokracije – od RTV-a Zagreb do HRT-a</i>	347

Zvezdana Penava Brekalo i Ivana Marčinko <i>Autonomija kao determinanta uspješnog automarketinga</i>	358
Aleksandra Krstić <i>Evropske institucije i internet: nova faza demokratije?</i>	371
Mirela Tolić <i>Društvene mreže i zablude pri oblikovanju online identiteta</i>	384
Zvezdana Penava Brekalo <i>Obrazovanje za osobni marketing u hrvatskom i europskom kontekstu</i>	403
Jasna Ćurković Nimac i Irena Sever <i>Mediji i pamćenje. Prostetičko pamćenje i njegova uloga u stvaranju nove globalne zajednice</i>	416
Barbara Riman <i>Identitet mladih u kulturno-umjetničkim društvima slovenske nacionalne manjine</i>	433
Dubravka Božić Bogović i Denis Njari <i>“Mađarski otoci” u istočnoj Slavoniji u 18. stoljeću</i>	444
Ljiljana Dobrovšak <i>Doseljavanje Židova u Osijek i njihova integracija na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće</i>	457
Mate Buntić i Ivica Musić <i>Problem odnosa filozofske i kulturalne antropologije</i>	479
Anna Skibska <i>A Few Remarks on the Absent Identity of Writer: Toward Erasure and against Continuity</i>	488
Dominika Kaniecka <i>Novo čitanje nacionalnog diskursa Augusta Šenoae ili o učinkovitom kreiranju hrvatstva u književnosti</i>	499
Suzana Kos <i>Tijelo, seksualnost i identitet u suvremenoj češkoj ženskoj prozi</i>	516
Vinicije B. Lupis <i>Kult svetoga Vlaha i identitet Dubrovnika u europskom i svjetskom kontekstu</i>	529
Samir Vrabec <i>Vjerska prava i slobode i sekularizacija u kontekstu pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji</i>	549

Melita Aleksa Varga i Gabrijela Baraban <i>Utjecaj globalizacije na mikrokulturne odrednice slavonskoga sela. Kulturološka raščlamba crkvenoga goda Čepinskih Martinaca i Brođanaca</i>	562
Lidija Getto i Vlatka Kalafatić <i>The Influence of Osijek's Nomination for the European Capital of Culture (ECoC) on Its Identity and International Distinctness</i>	573
Maja Lamza-Maronić, Jerko Glavaš i Igor Mavrin <i>Tranzicije urbanog identiteta kroz program Europske prijestolnice kulture – od (post)industrijskih do kreativnih gradova</i>	585
Jesenska Ricl i Mirna Leko-Šimić <i>Kulturni identitet vs. globalizacija – transmoderni kulturni turizam</i>	597
Zlata Živaković-Kerže i Darko Mrkonjić <i>Interpretacija baštine u turizmu kao čimbenik očuvanja identiteta i posebnosti područja</i>	609
Brankica Ban <i>Slavonski kantuali; stanje istraživanja vukovarske građe</i>	628
Dejan Varga <i>Kriza identiteta i suvremeni film</i>	641
Лидија Капушевска Дракулевска и Анастасија Ѓурчинова, <i>Прилог кон креолизација на Европскиот идентитет во делото на Горан Стефановски</i>	657
Alen Biskupović <i>Devet godina djelovanja Josipe Glembay – kazališne kritičarke Slawonische Presse od 1905. do 1913.</i>	667
Lucija Ljubić <i>Europska (dez)integriranost u suvremenoj hrvatskoj drami</i>	680
Ivan Trojan <i>Dramska trilogija Zero Milka Valenta. Triptih dekadencije zapadne civilizacije</i>	692
Stephanie Jug <i>Europa – definicija, rod i status u drami Ivane Sajko Europa. Monolog za majku Courage i njezinu djecu</i>	700
Andelko Mrkonjić <i>Akcija “Bojenje drveta” (1977.), kao paradigma modernog senzibiliteta u osječkoj likovnoj sceni</i>	715

Zlata Živaković-Kerže, Marta Borić i Ivana Tokić <i>Očuvanje identiteta u okviru europskog realiteta (posebni osvrt na Slavoniju, Srijem i Baranju)</i>	729
Jadranka Mlikota i Borko Baraban <i>Hrvatski jezični identitet – između zajamčenih prava i svakodnevne prakse</i>	743
Ivana Marčinko <i>Donosi li EU promjenu: utjecaji individualizma nasuprot kolektivizmu</i>	759
Hrvoje Volner <i>Nacionalne ideologije i oslobodilačke revolucije</i>	771
Viktor Palić i Miljenko Brekalo <i>Utjecaj prava zemalja Europske unije na hrvatski stečajni postupak</i>	789
Jennifer L. Titanski-Hooper <i>Uncertain Citizens: The Meanings of EU Citizenship for Young Adults in Croatia</i>	799
Senada Dizdar, Irena Bando i Marija Purgar <i>Uloga školske knjižnice u promicanju kulturne baštine</i>	808
Kata Ivić i Marta Radoš <i>Hrvatski identitet i citiranost hrvatskih časopisa iz znanosti o umjetnosti</i>	822
Jasna Šulentić Begić i Amir Begić <i>Glazbene preferencije učenika I. gimnazije u Osijeku</i>	844
Korina Udina <i>Kulturni identitet u osobnim posvetama knjižne baštine</i>	862

prof. dr. sc. Branko Matić,
Ekonomski fakultet
Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Marija Mihaljević,
Odjel za kulturologiju
Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Maja Haršanji,
Odjel za kulturologiju
Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

NOVAC I KULTURNI IDENTITET HRVATSKE

Pregledni rad

UDK: 336.7:316.7>(497.5)(063)

Rad je usmjeren na novac kao jedno od bitnih obilježja suvereniteta svake države. Novac kao kompleksna pojava, a posebice neki novčani oblici poput suvremenog kovinskog i papirnog novca, danas imaju naglašenu multidimenzionalnost. Globalizacijskim i integracijskim procesima novac, prvenstveno kroz svoju kulturnu dimenziju, može određenim aktivnostima postati i bitan čimbenik u očuvanju kulturnog identiteta svake zemlje, pa tako i Hrvatske uz istodobni doprinos općoj kulturi. U radu se komparativnim, analitičkim, sintetičkim i statističkim analizama uz pomoć grafičkih prikaza statističkih podataka analiziraju praktična likovna rješenja u segmentu optjecajnog kovinskog novca država članica Europske monetarne unije te se ukazuje mogućnost kreiranja izgleda hrvatske nacionalne strane kovinskog novca denominiranog u eurima i euro centima. Ujedno, autori predlažu uvođenje jednog novog novčanog oblika u segmentu papirnog novca – prigodni optjecajni papirni novac.

Ključne riječi: identitet, nacionalni suverenitet, Europska unija, monetarna politika, kulturna dimenzija novca

Uvod

Društvene i političke okolnosti skorašnjeg pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji prožimaju sve segmente društva. U takvim okolnostima za svaku državu članicu i za daljnji razvoj Unije vrlo je važno očuvanje vlastitog identiteta. Iako je temeljnim dokumentima Europske unije¹ zajamčeno očuvanje nacionalnog identiteta država kroz poštivanje raznolikosti nacionalnih vrijednosti – kulture, jezika, tradicije i sl., ono će ovisiti isključivo o tome koliko su države članice zainteresirane njegovati, razvijati i poštivati vlastitu kulturu.

¹ Usp. Klaus-Dieter Borchardt, "The ABC of European Union law", http://europa.eu/documentation/legislation/pdf/oa8107147_en.pdf (13. veljače 2013.)

Republika Hrvatska u procesu integracije suočena je s prenošenjem dijela nacionalnog suvereniteta na razinu zajedničkog odlučivanja kroz institucije Europske unije. To se, između ostalog, odnosi i na monetarni suverenitet koji donosi određene koristi, ali i ozbiljne konsekvence; kako ekonomske, tako i kulturne.

Promatrano s kulturološkog aspekta, integracijom se javlja potreba kojom se označava zajedništvo pripadnika zajednice, a istodobno i njihovo odvajanje od zajednice. Vodeći se takvim poimanjem integracije, u radu se novac prepoznaje kao element kulturnog identiteta države koji može postati važan čimbenik očuvanja identiteta i njezin potencijalni promotor. S obzirom na sve funkcije koje novac obnaša, upućuje se na nužnost interdisciplinarnog pristupa u proučavanju tog monetarnog fenomena.

Standardi emisijske politike Europske unije u segmentu optjecajnog kovinskog novca, unatoč europskom monetarnom jedinstvu, omogućavaju državama članicama vlastiti doprinos u kreiranju zajedničkog nadnacionalnog novca (eura) aplikacijom nacionalnih specifičnosti. U radu se analiziraju praktična likovna rješenja država članica Europske monetarne unije u segmentu toga novca te se daje osvrt na moguća buduća rješenja koja bi Republika Hrvatska mogla primijeniti s obzirom na monetarne promjene s kojima će, između ostalog, biti suočena.

Pojam identiteta

Procesom globalizacije, odnosno dinamičnim ekonomskim, političkim i kulturnim povezivanjem zemalja svijeta, ističu se prednosti globalne komunikacije upoznavanjem i zbližavanjem pripadnika različitih nacija koji su prostorno, ali i kulturno udaljeni jedni od drugih čime se stvara temelj međusobnog suživota razvijanjem svijesti o različitosti. "Identitet je svojstvo nekoga da, unatoč svojim promjenama i promjenama situacija u kojima sudjeluje, nalazeći se u odnosu s drugima, ostaje jednak sam sebi."²

Prema nekim autorima³ pri analizi koncepta identiteta treba razlikovati osobne od kolektivnih identiteta. Prvotni identitet koji je vezan uz primjerice stavove, motive, potrebe, ponašanja, želje i interese pojedinaca (ne)posredno utječe na izgradnju kolektivnog identiteta te su međusobno povezani. Europska unija kao "regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaruju zajedničke ciljeve"⁴ zapravo je koncept izgrađen na zajedničkoj svijesti država članica o pripadnosti tom društvu i političkom entitetu te kao takva čini kolektivni identitet. Iz prethodnoga proizlazi da se pomoću osobnog (vlastitog) identiteta države članice pokušavaju odvojiti od drugih članica ističući ono što ih čini drukčijima od drugih, dok istodobno kolektivnim identitetom

² Ljubomir Antić, "Migracije u hrvatskom kulturnom identitetu", *Hrvatski identitet*, (ur. Romana Horvat), Zagreb: Matica Hrvatska, 2011, str. 143.

³ Usp. Dario Čepo, "Od nacionalnog k supranacionalnom: Europski identitet i Europska unija", *Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*, (ur. Neven Budak i Vjeran Katunarić), Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo - Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010, str. 67.

⁴ Tamara Čapeta, "Što je Europska unija", <http://www.entereurope.hr/page.aspx?pageID=53> (16. veljače 2013.)

označavaju pripadnost zajednici i time zajedno utječu na izgradnju identiteta Europske unije jačajući vrijednosti koje ih povezuju.

Prema tome, u Europskoj uniji svakako treba naglasiti važnost očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta država članica jer su oni pokazatelji bogatstva i vrijednosti nekog društva. Sukladno tome, jasno izražena svijest o nacionalnom i kulturnom identitetu nužan je preduvjet za izgradnju društva koje će, raspoložujući vlastitim resursima, moći funkcionirati u takvom okruženju.

Nacionalni i kulturni identitet

Prema Švob-Đokić Europska unija se “kao integracija opredjeljuje za zaštitu kulturnih prava (npr. pravo na korištenje materinjeg jezika, pisma, poštivanje kulturnih vrijednosti i sl.) kao ljudskih prava i u tom kontekstu priznaje kulturne identitete raznih nacija (multikulturalnost) te se zalaže za interkulturalnost (komunikaciju i suradnju među kulturama) i promovira principe (...) slobodnog izbora kulturnih vrijednosti”.⁵ Međutim, iako se prema motu Europske unije “Ujedinjeni u raznolikostima”⁶ Europska unija obvezuje poštivati kulturnu i jezičnu raznolikost svojih članica čime utječe na očuvanje i unaprjeđenje kulturnog naslijeđa Europe, na svakoj je državi članici, pa tako i na Hrvatskoj, da ulaže napore kako bi očuvala svoje nacionalne interese te na taj način očuvala nacionalni identitet, a time i hrvatski kulturni identitet.

Budući da nacionalni identitet uključuje etnički, teritorijalni, povijesni, kulturni i drugi aspekt društva, društvo je odgovorno za izbor i stvaranje vlastitih nacionalnih vrijednosti čime postaje prepoznatljivo, a ujedno je svakom pojedincu zajednice omogućen osjećaj pripadnosti. Prema Turković,⁷ kulturni identitet neke društvene zajednice, moguće je prepoznati prema jeziku, običajima, navikama, glazbi, plesu, pjesmi, odjeći, ali i novcu koji je oduvijek izražavao, kao što i danas izražava, prepoznatljivost neke države i značajke njegova društva. Novcem se bave brojne znanstvene discipline koje otkrivaju one značajke novca koje nisu nužno ekonomske naravi. “Novac je bitna društvena institucija na kojoj se temelje financije snažno povezane uz etiku, moral, slobodu, integritet i identitet, i kao takva samo se dijelom može razlagati uporabom instrumenata ekonomske teorije.”⁸ Drugim riječima, novac ne dopušta jednostrano proučavanje te da bi ga se moglo razumjeti, potrebno ga je promatrati interdisciplinarno čime se upućuje na njegov multidimenzionalan karakter.

⁵ Nada Švob-Đokić, “Nekoliko napomena o kulturnom i nacionalnom identitetu”, *Nacionalni i kulturni identitet Hrvatske i članstvo u Europskoj uniji od Rimskog carstva do Europske unije*, (ur. Marin Kuzmić), Split: Europski pokret, 2005, str. 108-113.

⁶ Osim mota “Ujedinjeni u raznolikostima”, zastava, himna, Dan Europe (koji se obilježava 9. svibnja) i euro također predstavljaju simbole Europske unije.

⁷ Usp. Vera Turković, “Uloga novca u promidžbi kulturnog identiteta”, *Društvena istraživanja*, br. 5-6, 5 (1996), str. 977-988.

⁸ Lovre Božina, *Monetarna ekonomija: ekonomska i monetarna istraživanja*, Pula: Odjel za ekonomiju i turizam “Dr. Mijo Mirković”, 2012, str. 10.

Kulturna dimenzija novca

Novac je najčešće predmet znanstvenog interesa ekonomista, jer su novac i financije važni čimbenici u globalizacijskom procesu i promjenama koje ga prate. Međutim, novac je evolucijski mijenjao svoju ulogu i funkcije u ekonomiji i društvu te predstavlja vrlo dinamičnu kategoriju, a promatrati novac samo kao ekonomski objekt, suviše je usko.

Osim ekonomske dimenzije, novac ima i kulturnu, društvenu te pravnu dimenziju, a svaka ta dimenzija ima određenu važnost i funkciju. Društvena dimenzija ima osobitu važnost s obzirom da se novac javlja i rabi isključivo u društvu te je tijekom povijesti imao veliku ulogu u formiranju i jačanju vrijednosti društava. Osim što cirkulira u jednoj zajednici, on prikazuje određene vrijednosti i vjerovanja putem kojih se potvrđuje pripadnost zajednici. Nadalje, pravna dimenzija novca određuje što je na određenom području zakonsko sredstvo plaćanja, dok kulturna dimenzija izražava vrijednosti društva u kojem djeluje. Tako Božina razmatra novac kao kulturnu pojavu koja ima svoju svrhu koju su odredili ljudi s obzirom na njihove potrebe. Prijelaz iz svijeta prirode u svijet kulture, omogućen je svakoj prirodni ukoliko ona dobije svoju svrhu. "Razni predmonetarni oblici (prirodnine) u različitim civilizacijama postaju kulturno dobro kada počinju obnašati jednu ili više novčanih funkcija, dakle postaju to u trenutku njihova prelaska iz svijeta prirode u svijet kulture. Kasnije, kada predmonetarni oblici postupno postanu opći ekvivalent, dakle novac, njihova se kulturna dimenzija još više ističe."⁹ Prema tome, uloga novca u ukupnosti aktualnih procesa i odnosa je dvojaka. S jedne strane ono predstavlja nužnost i obvezu (ako se promatra iz ekonomske i pravne perspektive), dok je s druge strane ono otvoreno razmjeni i suradnji (promatra li se iz kulturne ili društvene perspektive). Sve to upućuje kako novac ima svoju prepoznatljivost i posebnost te kao takav može postati bitan čimbenik u očuvanju kulturnog identiteta.

Novac kao element kulturnog identiteta

S obzirom na prisutne integracijske procese, promjene i globalizaciju, novac zbog svojeg simboličkog karaktera predstavlja bitno obilježje kulturnog identiteta društva te ima važnu ulogu u njegovu očuvanju.

Multidimenzionalnost novca i njegova uloga u integraciji pojedinca u vrijednosti društva vrlo je složena te se može reći da ono predstavlja:

1. "znak priznanja unutar jedne zajednice,
2. sredstvo koje povezuje cjelinu,
3. simbol hijerarhijskog poretka i
4. izraz suvereniteta ili legitimiteta."¹⁰

Novac određenog valutnog područja oduvijek je bio simbol prepoznatljivosti i znak pripadnosti tom području te upravo takvo značenje novca ima posebnu važnost u na-

⁹ Branko Matić, "Multidimenzionalnost novca", *Numizmatičke vijesti*, br. 64, (2011), str. 121.

¹⁰ Michael Aglietta i Andre Orlean, *Novac i suverenitet*, Zagreb: Golden marketing, 2004, str. 142.

dolazećim vremenima. Prema tome, najvažnije obilježje koje novac čini prepoznatljivim očituje se u motivu koji u sebi (najčešće) nosi nacionalnu simboliku. “Simboli su markantna kulturna obilježja (implicitna i eksplicitna) i strukturalni su dio identiteta. To su manje ili više vidljive etničke i kulturne oznake – obilježja jedne zajednice za koja se vjeruje da s jedne strane označavaju zajedništvo pripadnika zajednice, a s druge ih odvajaju od drugih zajednica.”¹¹

Obilježja koja novac isto čine specifičnim jesu i njegov oblik, težina, debljina, promjer, rub, boja, materijal izrade, kao i jezik i pismo koji se na njemu nalaze. Stoga, prilikom kreiranja suvremenog novca potrebno je uzeti u obzir sva ova obilježja, čija se važnost posebno ističe u onim zemljama koje mijenjaju izgled svojeg novca ili ga iznova kreiraju, kao što je slučaj s Hrvatskom koja će uskoro pristupiti Europskoj uniji i kojoj će (nakon autonomne odluke i ispunjenja određenih uvjeta – kriterija konvergencije) zakonsko sredstvo plaćanja biti zajednička nadnacionalna valuta država članica Europske monetarne unije – euro. Pomoću kriterija konvergencije procjenjuje se spremnost država članica Unije za sudjelovanje u Europskoj gospodarskoj i monetarnoj uniji. Prema Ugovoru iz Maastrichta potpisanom 1992. godine oni se odnose na:

- “inflacijski kriterij: stopa inflacije ne smije biti viša od 1,5% iznad prosječne stope inflacije,
- tečajni kriterij: zahtijeva sudjelovanje u europskom tečajnom mehanizmu (ERM) najmanje dvije godine prije pridruživanja monetarnoj uniji uz poštovanje propisanih granica fluktuacije (do 15%),
- kamatni kriterij: dugoročne kamatne stope ne smiju biti više od 2% u odnosu na istovjetne kamatne stope u tri zemlje članice s najnižom inflacijom,
- fiskalni kriterij: a) udio budžetskog deficita konsolidirane opće države manji od 3% BDP-a,
b) udio javnog duga u BDP-u manji od 60%.”¹²

“Ekonomisti kažu da su zahtjevi koje postavlja zajednička valuta vrlo visoki i da im je teško udovoljiti. Može se vjerovati da su ovi ekonomski razlozi snažna zapreka, no to sigurno nije jedini odgovor na ovo kompleksno pitanje. Drugim svojim dijelom odgovor nedvojbeno leži i u nepristajanju javnosti pojedinih zemalja na napuštanje vlastite valute zbog straha od gubitka jednog važnog elementa vlastitog kulturnog identiteta.”¹³

Novac i suverenitet

S obzirom na to da je novac sastavni dio naših svakodnevnih navika i potreba, a ujedno i dio nacionalne kulture i kulturne tradicije, skorašnjim pristupanjem Republike Hrvatske u Europsku uniju javlja se potreba za promišljanjem o budućim monetarnim

¹¹ Vera Turković, “Uloga novca u promidžbi kulturnog identiteta”, *Društvena istraživanja*, br. 5-6, 5 (1996), str. 980.

¹² Boris Vujčić, *Euro – Europska monetarna unija i Hrvatska*, Zagreb: Masmedia, 2003, str. 43.

¹³ Vera Turković, “Uloga novca u promidžbi kulturnog identiteta”, *Društvena istraživanja*, br. 5-6, 5 (1996), str. 979.

promjenama, s kojima će se naša nacionalna valuta zamijeniti zajedničkom nadnacionalnom valutom. Stvaranje Europske unije i uvođenje zajedničke valute utječe na gospodarski, ali i na kulturni segment svake države članice te se sukladno tome pojavljuje pitanje očuvanja monetarnog suvereniteta kao dijela ukupnog nacionalnog suvereniteta.¹⁴

Povijesno gledajući, suverenitet se temeljio na apsolutnoj moći vladara i regalnom pravu kovanja novca, što se između ostaloga očitovalo prikazom njegova lika na novcu, dok se s vremenom suverenitet prenosi na državu, narod, naciju. Također, danas suverenitet može biti ograničen, rascjepkan ili prenesen na institucije ispod i iznad državne razine. “Pod pojmom monetarni suverenitet podrazumijeva se zakonsko pravo vladara/države na kreiranje i definiranje vlastitog monetarnog sustava (naziva novčane jedinice, monetarne politike i drugo) te vođenje samostalne monetarne politike. Također, monetarna suverenost obuhvaća emisiju nacionalnog novca i postojanje središnje banke sa svim ingerencijama te monetarne institucije.”¹⁵

Procesom integracije, odnosno pristupanjem država Europskoj uniji dolazi do prijenosa dijela monetarnog suvereniteta na druge nadnacionalne (europske) institucije te se zajednički uređuju monetarna pitanja država članica. Prvotno, monetarni standardi jednog monetarnog područja moraju se prilagođavati standardima drugog područja, a nakon ispunjenja kriterija konvergencije, slijedi formalno (službeno) prihvaćanje novca europskog monetarnog područja te isključiva uporaba nadnacionalnog novca na nacionalnom teritoriju.

Euro i monetarno jedinstvo

Ulaskom države u monetarno jedinstvo Europske unije, tj. eurozonu¹⁶ dolazi do zamjene nacionalne valute s drugom, zajedničkom nadnacionalnom valutom – euro. U knjižnom obliku, euro se najprije pojavljuje 1. siječnja 1999. godine, da bi se u realnom, gotovinskom obliku uveo 1. siječnja 2002. godine. Tada u optjecaj ulaze novčanice i kovanice eura čime ono postaje zajednička valuta Europske monetarne unije. Prvotno, eurozonu činilo je dvanaest država članica Europske unije (Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal i Španjolska). Međutim, prema Ugovoru iz Maastrichta, Danska i Velika Britanija koriste pravo ostanka izvan eurozone, odnosno neće uvesti euro.¹⁷ Nakon toga, u eurozonu kao članice Europske unije ulaze Slovenija (1. siječnja 2007.), Cipar i Malta (1. siječnja 2008.), Slovačka (1. siječnja 2009.) te Estonija (1. siječnja 2011.) Osim navedenih zemalja, na temelju ranije zaključenih monetarnih sporazuma, euro se nalazi u uporabi i

¹⁴ Obilježja svake suverenosti su prostor (teritorij), grb, zastava, himna, novčana jedinica, fiskus, izvršna, zakonodavna te sudska vlast.

¹⁵ Branko Matić, *Hrvatski monetarni suverenitet – hrvatske kovnice i tiskare novca*, Osijek – Zagreb: Ekonomski fakultet u Osijeku – Hrvatski novčarski zavod Zagreb, 2012, str. 1-2.

¹⁶ Istožnačnice su euroland i europodručje; države koje su uvele euro kao nadnacionalnu (zajedničku) valutu u gotovinskom obliku.

¹⁷ Nove i buduće članice Europske unije (od 1. svibnja 2004.) nemaju više opciju izbora između nacionalne ili nadnacionalne valute.

izvan Europske monetarne unije pa tako i neke države nečlanice Europske unije izdaju novac denominiran u eurima i euro centima.

Monetarnom integracijom europskih zemalja stvorena je valuta koja (uz dolar, jen i neke druge valute) obnaša funkciju svjetskog novca. Povezano s tim, “nacionalne valute oduvijek su bile pod utjecajem gospodarske snage zemlje izdavatelja te je njihova dominacija većinom bila rezultat opće stabilnosti. Međutim, pojavom eura po prvi puta u povijesti jedna transnacionalna valuta to postupno postaje.”¹⁸

Institucionalni temelji monetarnog jedinstva u Europskoj uniji čine Europski sustav središnjih banaka (ESSB), Europska središnja banka (ESB) te nacionalne, središnje banke država članica Europske unije. “Sukladno Ugovoru o Europskoj uniji i Odlukama iz Maastrichta (potpisanima 1992. godine) izdavanje kovinskog novca denominiranog u eurima u nadležnosti je članica Europske unije, a tu emisiju mora odobriti ESB. O veličini emisije toga novca odlučuje Vijeće ESB u skladu s potpisanom procedurom (čl. 252) i nakon konzultacija s ESB-om radi usklađivanja denominacija i tehničkih specifikacija svih optjecajnih kovanica (...).”¹⁹ Stvaranje monetarnog jedinstva obilježeno je, pak, nizom specifičnosti gdje je primijenjen elastičan pristup te u segmentu kovinskog novca Europska središnja banka donosi jedinstveno rješenje. Naime, posredstvom emisije kovinskog novca zemljama članicama koje su uvele euro (a i onima koje će ga uvesti) dana je obveza kreiranja i mogućnost likovnih rješenja zajedničkog novca čime one daju svoj doprinos transnacionalnom novcu i novčanoj politici Europske unije. Ugradnjom nacionalnih specifičnosti na avers optjecajnog kovinskog novca, svaka država članica ima mogućnost i dalje očuvati, ali i promovirati svoj identitet. Sukladno tome, avers kovinskog novca predstavlja nacionalnu stranu, dok je revers zajednička strana svim državama eurozone, tj. ona je ista u svim zemljama. Upravo ovakve kovanice s nacionalnim aversom i zajedničkim reversom, predstavljaju zakonsko sredstvo plaćanja unutar cijele eurozone ne umanjujući pritom monetarno jedinstvo.

Euro papirni novac

Novčanice eura, odnosno njihov apoenski niz čini sedam nominalne vrijednosti: 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 eura. Sve novčanice su potpuno istovjetne u svim zemljama koje su uvele euro, ali se one međusobno razlikuju po dimenzijama, boji, vrijednosti i motivima koji se na njima nalaze. Godine 1996. izabrano je likovno rješenje dizajnera Roberta Kalina iz Austrijske tiskare novčanica. Dizajn novčanica nadahnut je temom “Epohe i stilovi Europe”, gdje je na svakoj pojedinoj novčanici prikazano jedno od sedam razdoblja europske kulturne povijesti.

Što se tiče motiva na samim novčanicama, na licu se nalaze motivi prozora i vrata koji simboliziraju otvorenost i spremnost na suradnju u Europskoj uniji, dok se na

¹⁸ Branko Matić i Antun Šundalić, “Das Europa der Monetären Einheit im Gegensatz zum Europa der Nationalen Kulturellen Uneinheit”, *Europe zwischen Erweiterung und Vertiefung*, (ur. Željko Turkalj), Pforzheim: Fachhochschule Pforzheim Hochschule für Gestaltung, Technik und Wirtschaft – Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005, str. 75.

¹⁹ Branko Matić, “Nova monetarna rješenja u segmentu prigodnog kovinskog novca”, *Numizmatičke vijesti*, br. 60, (2007), str. 210.

naličju nalazi most koji simbolizira povezanost i komunikaciju između država članica Unije. Ono što je specifično je to da su navedeni motivi izmišljeni, odnosno izmišljena su vrata i mostovi, kakvih u Europi uopće nema. Slike na novčanicama ne postoje ni u jednoj zemlji, ono je samo umjetnička interpretacija određenog stilskog razdoblja. Takvim neutralnim rješenjem, željela se zadržati ravnopravnost svih zemalja članica. Međutim, pitanje je mogu li takve novčanice, koje nemaju ni jednog “europskog” obilježja biti simbolom Europske unije. “Način na koji je Europsko vijeće tretiralo izgled novčanice svjedoči o nelagodi koja proizlazi iz neodređenosti hijerarhije vrijednosti. Jer, u nacijama izgled novčanica nosi amblematske znakove zajednice u kojoj novčanica cirkulira kao legalni novac. Euro će, međutim, cirkulirati u prostoru tržišta koje nije zajednica socijalnih vrijednosti.”²⁰

Problem se zasigurno javlja kod određivanja što je to dovoljno europsko, što bi bilo zajedničko svim zemljama Europske monetarne unije, a s druge strane neutralno kako ne bi davao značaj, tj. pretendirao ni na jednu zemlju. Međutim, postavlja pitanje je li se za odabir simbola za euro (€) promoviralo Grčku s obzirom na to da je nadahnut grčkim slovom epsilon?

Tablica 1. Euro novčanice i njene značajke

Nominalna vrijednost (EUR)	Dimenzije (mm)	Stilovi europske kulture	Boja
5	120x62	Klasika	Siva
10	127x67	Romanika	Crvena
20	133x72	Gotika	Plava
50	140x77	Renesansa	Narančasta
100	147x82	Barok i rokoko	Zelena
200	153x82	Željezo i staklo	Žuto-smeđa
500	160x82	Moderna arhitektura	Ljubičasta

Izvor: Vlastita izrada prema podacima,

http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/cash/specs/index_en.html (24. veljače 2013.)

Osim tehničkih specifikacija, euro novčanice zadovoljavaju i sigurnosne značajke te imaju višestruku zaštitu od krivotvorenja te jasna pravila kako i kada se slike s novčanica mogu koristiti kako ne bi došlo do zlouporabe.

Euro kovinski novac

Apoenski niz kovinskoga novca denominiranog u eurima i euro centima čini osam nominalnih vrijednosti: 1 euro, 2 eura, 50 euro centi, 20 euro centi, 10 euro centi, 5 euro centi, 2 euro centa, 1 euro cent. Ovaj broj apoenskog niza izabran je jer je bio najbliži prosječnom broju nominala koji su u optjecaju u nacionalnim sustavima. Za razliku od

²⁰ Michael Aglietta i Andre Orlean, *Novac i suverenitet*, Zagreb: Golden marketing, 2004, str. 48.

novčanica, koje ne sadrže nikakve nacionalne simbole zemalja članica Europske monetarne unije, kod kovinskog novca doneseno je drukčije rješenje – sve kovanice imaju isti revers, dok im je avers različit za svaku državu. Međutim, Europska središnja banka dopustila je i određene promjene u segmentu optjecajnog kovinskog novca. Državama članicama eurozone omogućeno je, promjenom izgleda aversa, kreiranje prigodnog optjecajnog kovinskog novca (2 eura). Tehničke karakteristike takvog novca identične su optjecajnom kovinskom novcu osim likovnog prikaza, odnosno prigode povodom koje se izdaje. Bez obzira na zemlju emitenta, takvi novčani oblici predstavljaju zakonsko sredstvo plaćanja unutar eurzone i čine njezinu novčanu masu. Sukladno navedenom, takva transnacionalna uporaba novca upućuje na značajnost novca kao potencijalnog promotora države i njenih posebnosti. “Prelaskom kovinskog novca izvan prostora izdavalca on zapravo postaje internacionalan i stoga počinje obnašati i neke funkcije koje do tada nije imao, a istodobno pruža niz mogućnosti glede prenošenja poruke i slično.”²¹

Sukladno tome, likovnim rješenjem nacionalne strane kovanice, omogućen je prijenos poruke o određenoj državi, njezinom položaju i značenju, čime novac dobiva ulogu sredstva (globalne) komunikacije. U mnogim je zemljama prikazani motiv jasan izričaj nacionalne postojanosti i nacionalni simbol putem kojeg se čuva nacionalni, ali i kulturni identitet. Prema tome, prije negoli uđe u monetarno jedinstvo “potrebno je izvršiti odabir motiva koji bi se nalazili na osam apoena kovinskog novca, a koji bi zadovoljili više kriterija kao što su:

- prepoznatljivost,
- raznolikost u odnosu na dosadašnje otkove drugih zemalja,
- originalnost,
- očuvanje nacionalnih obilježja i osobitosti,
- prihvaćenost ne samo od nacionalnih korisnika već i šire i
- umjetnički doživljaj i inovacija.”²²

Osim motiva, prilikom kreiranja euro kovinskoga sustava, bilo je potrebno razmišljati i o ostalim elementima tog zajedničkog novca. Njegovo bitno obilježje je i prilagođenost korisnicima i mogućnost jednostavnog korištenja i prepoznavanja. Ovo se posebice odnosi na slijepo i slabovidne osobe prema čijim se zahtjevima cijeli kovinski sustav podijelio u tri dijela apoenskog niza, koji se međusobno razlikuju prema materijalu, boji²³ i obliku ruba. Promjer i težina također su važne karakteristike u razlikovanju pojedinih kovanica.

²¹ Branko Matić, “Prigodni optjecajni novac kao element stabilnosti novčanog sustava”, *Numizmatičke vijesti*, br. 54, (2001), str. 144.

²² Branko Matić, *Hrvatski monetarni suverenitet-hrvatske kovnice i tiskare novca*, Osijek – Zagreb: Ekonomski fakultet u Osijeku - Hrvatski novčarski zavod Zagreb, 2012, str. 86.

²³ Tri su boje izabrane da bi se razlikovala tri dijela apoenskog niza kovanica: crvena boja za tri najmanja apoena (5 euro centi, 2 euro centa, 1 euro cent), žuta boja za tri srednja apoena (50 euro centi, 20 euro centi, 10 euro centi), te dvobojne (bijelo/žuto) kovanice za dva najveća apoena (2 eura i 1 euro). Također, oni su podijeljeni po apoenima izrađenim od iste slitine.

Tablica 2. Euro kovanice i značajke

	2 eura	1 euro	50 euro centa	20 euro centa	10 euro centa	5 euro centa	2 euro centa	1 euro cent
Promjer (mm)	25,75	23,25	24,25	22,25	19,75	21,25	18,75	16,25
Težina (g)	8,50	7,50	7,80	5,74	4,10	3,92	3,06	2,30
Debljina ruba (mm)	2,20	2,33	2,38	2,14	1,93	1,67	1,67	1,67
Boja	Bijela / žuta	Žuta/bijela	žuta			crvena		
Materijal	Nikl-bronca, Bakar-nikl		Nordijsko zlato			Pobakreno željezo		
Oblik ruba novca	Nazupčan sa slovima na rubu	Nazupčan s prekidima	Krupno nazupčan	Sedam glatkih zakrivljenja	Krupno nazupčan	gladak	Gladak s utorom	gladak

Izvor: Vlastita izrada prema podacima, http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/cash/specs/index_en.htm (24. veljače 2013.)

S obzirom na to da se dijelovi apoenskog niza kovanica razlikuju po boji, to je, između ostalog, utjecalo i na izbor materijala, koji je različit prema njihovim dijelovima. Tako je dio apoenskog niza kovanica s najmanjom nominalnom vrijednošću od pobakrenog željeza, dio sa srednjom nominalnom vrijednošću od nordijskog zlata, dok je za dio apoenskog niza s najvišim apoenima izabran materijal dvobojnih kovanica (bimetal) s troslojnom jezgrom.

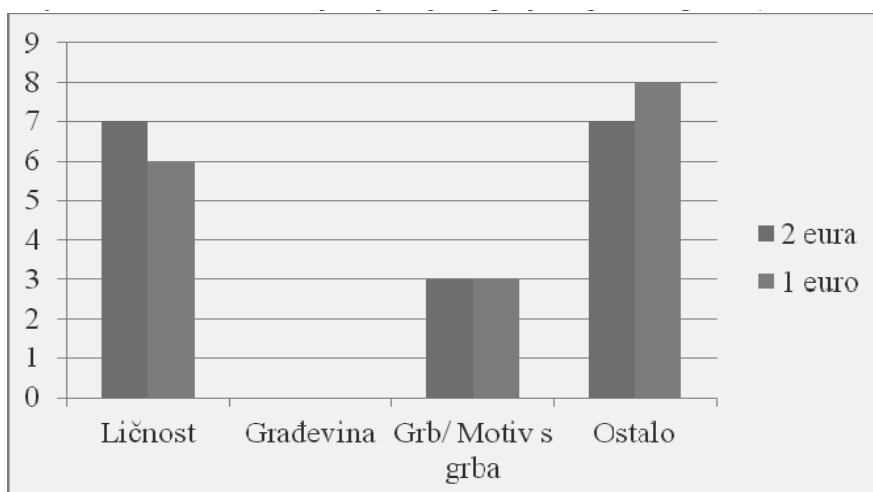
Analiza primijenjenih likovnih rješenja država članica Europske monetarne unije u segmentu optjecajnog kovinskog novca

Državama članicama Europske monetarne unije u segmentu optjecajnog kovinskog novca omogućeno je inauguriranje vlastitih likovnih rješenja na nacionalnoj strani - aversu. S druge strane, zajednička strana - revers istovjetna je unutar cijele eurozone i njen se motiv razlikuje po dijelovima apoenskog niza, gdje svaka od njih prikazuje različitu kartu Europe s pozadinom sastavljenom od dvanaest zvijezda Europske unije. Na kovanicama od 1, 2 i 5 euro centa prikazuje se Europa u odnosu na ostatak svijeta, dok se na kovanicama od 10, 20 i 50 euro centa predstavlja Unija kao skupina pojedinih naroda. Kako bi se naglasilo to jedinstvo, ista skupina naroda prikazana je kao integrirana cjelina na 1 i 2 eura.

Autori analiziraju likovna rješenja 17 država članica Europske unije²⁴ koje su uvele euro kao zakonsko sredstvo plaćanja i na različite načine riješile izgled aversa eura i euro centa. Rješenja su obrađena prema dijelovima apoenskog niza počevši od najveće prema najmanjoj nominalnoj vrijednosti apoenskog niza.

²⁴ Zemlje koje su uvele euro u vrijeme pisanja rada i time su predmet istraživanja: Austrija, Belgija, Cipar, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Malta, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska.

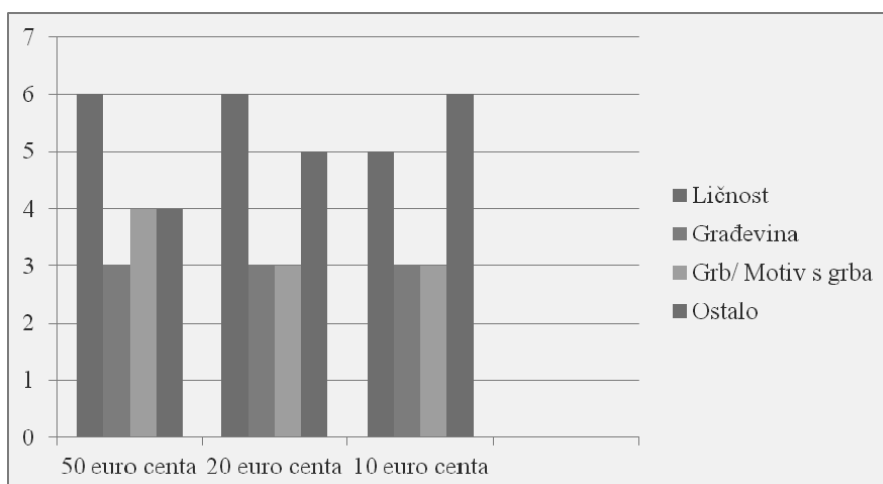
Grafikon 1. Prikaz likovnih rješenja najvećeg dijela apoenskog niza (2 i 1 euro)

Izvor: Vlastita izrada i obrada prema podacima dostupnim na http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/cash/specs/index_en.htm (24. veljače 2013.)

U Grafikonu 1. prikazana je zastupljenost određenih likovnih rješenja, odnosno motiva na najvećem dijelu apoenskog niza (2 eura i 1 euro). Motivi su podijeljeni u četiri skupine; ličnosti (vladari i znamenite osobe), građevine, grb ili motiv s grba te ostalo. Prema toj podjeli, na kovanici od 2 eura jednako su zastupljeni motivi u skupini ličnosti i ostalo (flora i fauna, simboli države, umjetnost, karta države), dok je na kovanici od 1 euro najveća zastupljenost motiva prema kategoriji ostalo (flora i fauna, slikarska djela, karta države). Zastupljenost grba ili motiva s grba, jednaka je na obje kovanice u svim državama, dok motiv građevine nije prisutan ni na jednoj kovanici ovog dijela apoenskog niza.

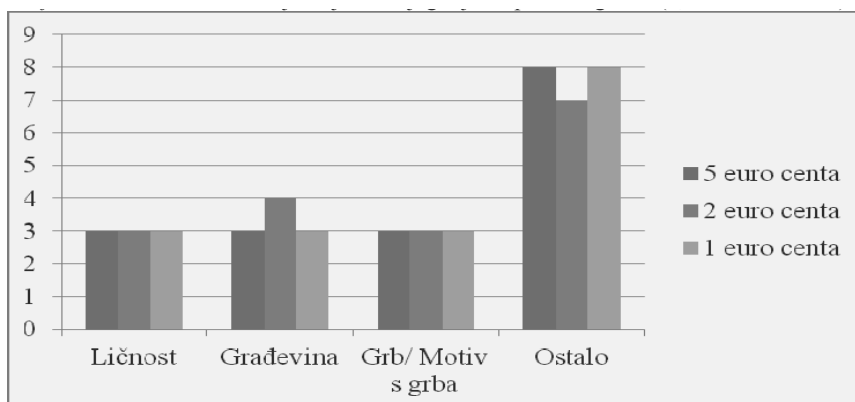
Grafikon 2. Prikaz likovnih rješenja srednjeg dijela apoenskog niza (50, 20 i 10 euro centa)

Izvor: Vlastita izrada i obrada prema podacima dostupnim na http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/cash/national/index_en.htm (25. veljače 2013.)

Iz prethodnog grafikona podijeljenog prema srednjim vrijednostima dijela apoenskog niza, vidljivo je da kao i u prethodnom dijelu apoenskog niza dominiraju motivi ličnosti i motivi skupine ostalo u svim državama. Konkretno, na kovanici od 50 euro centi, najveći postotak jest motiv ličnosti (35%), zatim je podjednako zastupljen motiv grba ili motiv s grba te ostali motivi (imaginarna osoba, trgovački brod, karta) s 23,5%, dok je najmanja zastupljenost motiva građevina (18%). Na kovanici od 20 euro centi najviše je zastupljen motiv ličnosti (35%), zatim ostali motivi (imaginarna osoba, trgovački brod, karta, flora i fauna) s 29%, dok su podjednako zastupljeni motivi građevine i grb te motiva s grba (18%). Za razliku od prethodne dvije, na kovanici od 10 euro centi dominira skupina ostalih motiva (imaginarna osoba, trgovački brod, karta, slikarsko djelo te nerealizirani nacrt za zgradu) s 35%. Nakon toga slijedi motiv ličnosti (29%) te jednako prisutni motivi građevine i grba ili motiva s grba (18%) u promatranim državama.

Grafikon 3. Prikaz likovnih rješenja srednjeg dijela apoenskog niza (5, 2 i 1 euro centa)

Izvor: Vlastita izrada i obrada prema podacima dostupnim na http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/cash/national/index_en.htm (25. veljače 2013.)

Na najmanjem dijelu apoenskog niza (s najmanjim nominalnim vrijednostima), na sve tri kovanice najveća je zastupljenost skupine ostalih motiva. Prvenstveno su to motivi flore i faune, imaginarne osobe, broda, karte države i sl.). Također, iz grafikona je vidljivo kako nominalne vrijednosti od 5, 2 i 1 euro cent imaju gotovo jednaku brojčanu zastupljenost motiva po svim skupinama (kovanica od 2 euro centa razlikuje u odnosu na prethodne dvije po skupini građevina i ostalih motiva).

Iz prikazanih likovnih rješenja 17 država članica Europske (monetarne) unije, između ostalog, vidljivo je da države koriste:

- Različite motive na svim kovanicama (Austrija, Grčka, Italija, Slovenija);
- Iste motive na svim kovanicama (Belgija, Irska, Luksemburg²⁵, Nizozemska²⁶ i Estonija);

²⁵ Isti se motiv razlikuje samo prema dizajnerskom rješenju prema dijelovima apoenskog niza.

²⁶ Isti se motiv razlikuje samo prema dizajnerskom rješenju eura u odnosu na euro cent.

- Različite motivi po dijelovima apoenskog niza (Francuska, Njemačka, Portugal, Španjolska, Cipar, Malta i Slovačka);
- Isti motiv na eurocentima, a međusobno različit na eurima (Finska).

S obzirom na prethodnu analizu, uočava se kako se najviše država odlučilo prikazati različite motive po dijelovima apoenskog niza. Sve su to mogućnosti o kojima je potrebno promišljati i pronaći vlastita rješenja čime bi se zadržala određena prepoznatljivost i promovirala nacionalna posebnost.

Zaključak

Priključivanjem država Europskoj uniji stječe se preduvjet za izgradnju društva koje nacionalne kulture povezuje u međuovisan i otvoren sustav poštivanjem njihove raznolikosti. Uspostavom europskog monetarnog jedinstva i eura kao zajedničke nadnacionalne valute u gotovinskom obliku, simbolički se označava zajedništvo država članica. S druge strane, emisijskom politikom Europske unije omogućeno je istodobno i njihovo odvajanje od tog zajedništva država. Gotovinski oblik koji to omogućuje jest euro kovinski novac gdje se putem nacionalnog kreiranja njegova aversa te dostupnosti takvog novca unutar cijele eurozone i obveze priznanja istoga kao zakonskog sredstva plaćanja, omogućuje promocija države i njezinih posebnosti, a ujedno i očuvanje kulturnog identiteta. Povezano s tim, moto Europske unije “Ujedinjeni u raznolikostima” ogleda se, između ostalog, i u kovanicama eura. Drugi gotovinski oblik, euro papirni novac, nema nikakva nacionalna, ali ni europska obilježja. Stoga se predlaže izdavanje prigodnog optjecajnog papirnog novca, koji bi, osim što bi predstavljao izazov umjetnicima, bio i zakonsko sredstvo plaćanja unutar cijele eurozone i čijim bi se rješenjima trebalo prikazati barem neka europska obilježja.

Imajući u vidu sve funkcije koje nadnacionalni novac obnaša, na Republici Hrvatskoj je da se dobro pripremi na tom planu, ponudi nova monetarna rješenja uz pomoć emisijske, kovničke, likovne i numizmatičke djelatnosti i time pridonese ukupnoj monetarnoj politici Europske unije.

LITERATURA

- Aglietta, Michael i Orlean, Andre, *Novac i suverenitet*, Zagreb: Golden marketing, 2004.
- Antić, Ljubomir, “Migracije u hrvatskom kulturnom identitetu”, *Hrvatski identitet*, (ur. Horvat, Romana), Zagreb: Matica Hrvatska, 2011, str. 143-160.
- Borchardt, Klaus-Dieter, “The ABC of European Union law”, http://europa.eu/documentation/legislation/pdf/oa8107147_en.pdf (13. veljače 2013.)
- Božina, Lovre, *Monetarna ekonomija: ekonomska i monetarna istraživanja*, Pula: Odjel za ekonomiju i turizam “Dr. Mijo Mirković”, 2012.
- Čapeta, Tamara, “Što je Europska unija”, <http://www.entereurope.hr/page.aspx?pageID=53> (16. veljače 2013).
- Čepo, Dario, “Od nacionalnog k supranacionalnom: Europski identitet i Europska unija”, *Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*, (ur. Budak, Neven i Katunarić,

- Vjeran), Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo - Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010, str. 67-80.
- Matić, Branko, *Hrvatski monetarni suverenitet-hrvatske kovnice i tiskare novca*, Osijek - Zagreb: Ekonomski fakultet u Osijeku - Hrvatski novčarski zavod Zagreb, 2012.
- Matić, Branko, "Multidimenzionalnost novca", *Numizmatičke vijesti*, br. 64, (2011), str. 121-131.
- Matić, Branko, "Nova monetarna rješenja u segmentu prigodnog kovinskog novca", *Numizmatičke vijesti*, br. 60, (2007), str. 209-220.
- Matić, Branko i Šundalić, Antun, "Das Europa der Monetären Einheit im Gegensatz zum Europa der Nationalen Kulturellen Uneinheit", *Europe zwischen Erweiterung und Vertiefung*, (ur. Turkalj, Željko), Pforzheim: Fachhochschule Pforzheim Hochschule für Gestaltung, Technik und Wirtschaft - Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005, str. 69-81.
- Matić, Branko, "Prigodni optjecajni novac kao element stabilnosti novčanog sustava", *Numizmatičke vijesti*, br. 54, (2001), str. 144-153.
- Šunjić, Marijan, "Sačuvati hrvatski nacionalni identitet", *Hrvatski identitet u Europskoj uniji*, (ur. Baloban, Stjepan), Zagreb: Centar za promicanje socijalnog nauka crkve, 2003, str. 99-115.
- Švob-Đokić, Nada, "Nekoliko napomena o kulturnom i nacionalnom identitetu", *Nacionalni i kulturni identitet Hrvatske i članstvo u Europskoj uniji od Rimskog carstva do Europske unije*, (ur. Kuzmić, Marin), Split: Europski pokret, 2005, str. 108-113.
- Turković, Vera, "Uloga novca u promidžbi kulturnog identiteta", *Društvena istraživanja*, br. 5-6, 5 (1996), str. 977-988.
- Vujčić, Boris, *Euro - Europska monetarna unija i Hrvatska*, Zagreb: Masmedia, 2003.

MONEY AND CROATIA'S NATIONAL IDENTITY

Abstract

The authors explore and analyze money as one of the essential features of any nation's sovereignty. As a complex phenomenon, money, especially some monetary forms such as coins and bills, presently has a pronounced multidimensionality. Through globalization and integration processes, money may also become an important factor in the preservation of Croatia's cultural identity while simultaneously contributing to a general culture by certain activities, primarily by virtue of its cultural dimension. The paper deploys a comparative, analytical, synthetic and statistic scientific method, and practical design solutions are being analyzed by graphical depictions of statistical data in a segment of the European Monetary Union Member States' circulation coins, emphasizing a possibility to create a Croatian national coin side denominated in euros and cents. Simultaneously, the authors propose the introduction of a new monetary form in the bill segment - convenience circulation bills.

Keywords: identity, national sovereignty, European Union, monetary policy, cultural dimension of money